

Відкрите звернення Асоціації правників України щодо реформи Верховного Суду, передбаченої проектом закону № 1008

Асоціація правників України як провідна правнича спільнота, метою якої є впровадження принципу верховенства права і розвиток юридичної професії, неодноразово звертала увагу на ризики проекту закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (реєстр. № 1008) для забезпечення суддівської незалежності.

Асоціація дякує за співпрацю народним депутатам України, які внесли пропозиції експертів Асоціації до законопроекту до другого читання, і які були враховані Комітетом.

Разом із тим вимушені констатувати, що цей законопроект містить ряд норм, які можуть нівелювати попередні результати судової реформи із формування високопрофесійного і доброчесного суддівського корпусу в цілому та, зокрема, Верховного Суду, який почав демонструвати нову якість судочинства.

Асоціація не може погодитися із положеннями законопроекту, які негативно впливають на статус суддів Верховного Суду.

1. Скорочення кількості суддів Верховного Суду з 200 до 100.

Ця пропозиція матиме наслідком збільшення навантаження на суддів, що, у свою чергу, суттєво збільшить строк розгляду справ і негативно вплине на якість такого розгляду. Звертаємо увагу на те, що будь-яке скорочення штату Верховного Суду не може бути проведено без внесення змін до процесуальних кодексів, які б унормували питання допуску до касації, оскільки це може привести до колапсу роботи Верховного Суду.

Слід звернути увагу на поточне навантаження суддів Верховного Суду. Згідно зі статистикою, озвученою Головою Суду на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, щоденно до Суду надходить 360 справ. За рік до цього Суду надійшло 230 тисяч справ, 70 тисяч справ Суд отримав від Верховного Суду України. На розгляді Верховного Суду знаходиться більше 63 тисяч справ.

Запропонована норма є фактично позбавленням права суддів на професію, що порушує статтю 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Крім того, зміна чисельності суддів Верховного Суду парламентом, з огляду на відсутність об'єктивних підстав для цього, може розглядатися як загроза суддівської незалежності, на важливості якої наголошує ряд міжнародних документів.

Зокрема, згідно з пунктом 9 Висновку № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів (далі – КРЕС) незалежність суддів у глобалізованому та взаємозалежному суспільстві повинна розглядатися кожним громадянином як гарантія правди, свободи, додержання прав людини та безстороннього правосуддя, вільного від зовнішнього впливу. Суддівська незалежність не є виключним правом чи привілеєм, що надається суддям в їхніх особистих інтересах. Вона надається в інтересах верховенства права та тих, хто шукає та сподівається на правосуддя. Незалежність як умова суддівської безсторонності, таким чином, є гарантією рівності громадян перед судом.

2. Зменшення суддівської винагороди з 75 до 55 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Асоціація переконана, що рівень суддівської винагороди має бути високим і не зменшуватися, оскільки це є гарантією професійності суддівського корпусу, а також запобіжником корупції.

У Висновку КРЕС № 1 (2001) про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів вказано, що оплата праці суддів повинна відповідати їхній ролі та відповідальності і повинна передбачати відповідні виплати допомоги у зв'язку з хворобою та виходом на пенсію. Така оплата праці на основі конкретного законодавчого положення повинна бути захищена від зниження, а також повинні бути прийняті положення, що передбачають підвищення винагороди відповідно до зростання вартості життя.

3. Повторний конкурсний відбір суддів Верховного Суду.

У п. 5 Розділу «Прикінцеві положення» законопроекту запропоновано протягом двох місяців із дня формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України провести відбір суддів до касаційних судів у складі Верховного Суду із числа суддів відповідних касаційних судів Верховного Суду за критеріями професійної компетентності, етики та доброчесності.

Асоціація наголошує на тому, що у жодному разі не може бути проведено повторний відбір суддів, які успішно пройшли конкурс на ці посади.

У п. 30 Висновку КРЕС № 18 (2015) «Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії» вказано, що оцінюванням суддів не слід зловживати.

У п. 9 Консолідованого звіту Ради Європи «Оцінка судової реформи в Україні за період з 2014 до 2018 року та відповідність реформи стандартам і рекомендаціям Ради Європи» зазначено, про те, що конкурс до Верховного Суду вважається успішним, а сам процес – досить позитивним для забезпечення об'єктивного відбору членів Суду, що має зміцнити незалежність судової влади і підвищити рівень професіоналізму суддів цього Суду. Відбір суддів до Верховного Суду отримав високу оцінку зовнішніх спостерігачів за його прозорість і ретельність під час проведення.

Венеціанська Комісія у Висновку від 26 жовтня 2015 року наголошувала: «Оцінювання професіоналізму, етичності та доброчесності всіх суддів може бути тільки винятковим заходом, що вимагає найвищої міри обережності... Венеціанська комісія вважає, що надзвичайні заходи мають бути обмежені в часі й повинні вживатися швидко та ефективно».

Асоціація підтримує намагання влади у її намірах удосконалити судову систему, проте закликає дочекатися висновку Венеціанської комісії щодо законопроекту № 1008, а також провести широке обговорення проекту закону із залученням експертної та правничої спільнот.

З огляду на зазначене, Асоціація правників України закликає народних депутатів України не приймати норми, які негативно впливають на інститут незалежності суддів, руйнують Верховний Суд, а також порушують зобов'язання України перед міжнародними партнерами.